

середніх класів. Так, у досліджуваних дітей на початку навчального року переважає функціональний фактор, а в кінці – фактор «фізична підготовленість».

Список використаних літературних джерел:

1. Андреева О. В. Морфофункціональний та руховий статус дівчат середнього шкільного віку. Теорія і методика фізичного виховання і спорту. 2000. №1. С. 71-76.
2. Апанасенко Г. Л., Попова Л. А. Медицинская валеология. К.: Здоров'я, 1998. 248 с.
3. Ареф'єв В. Г. Сучасні стандарти фізичного розвитку школярів. Київ: Вежа, 1999. 256 с.
4. Гончарова Н. Н. Автоматизированные системы контроля физического состояния детей младшего школьного возраста: дис.канд.наук по физ.воспитанию и спорту: 24.00.02. НУФВИСУ. Киев, 2009. 196 с.
5. Дубогай О. Д. Фізкультура як складова здоров'я та успішного навчання дитини. Київ: Вид. дім «Шкільний світ», 2006. 128 с.
6. Коваленко І. М. Оцінка соматичного здоров'я, рівня фізичної підготовленості учнів молодших класів та визначення взаємозв'язку між цими показниками. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури». Серія 15. Випуск 11. Київ: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова 2011, 344 с.
7. Костюкевич В. М., Шевчик Л. М., Сокольвак О. Г. Метрологічний контроль у фізичному вихованні та спорті. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 256 с.
8. Фізичне виховання учнів 8-9 класів: посібник. За ред. А.П.Савченко. К.: Педагогічна думка, 2008. 144 с.
9. Хрипкова А. Г., Антропова М. В., Фарбер Д. А. Возрастная физиология и школьная гигиена. М.: Просвещение, 1990. 320 с.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЗАСОБАМИ СПОРТИВНИХ ІГОР

Наумчук Володимир

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Анотації:

Обґрунтовано необхідність дослідження питання формування професійних умінь у майбутніх учителів фізичної культури засобами спортивних ігор. Розкрито сутність наукових підходів до вивчення означеної проблеми. Визначено основні професійні уміння вчителя фізичної культури, що відповідають змісту його педагогічної діяльності.

The necessity of studying the question of formation of professional skills of future teachers of physical culture by means of sports games is substantiated. The essence of scientific approaches to the study of the mentioned problem is revealed. The basic professional skills of a teacher of physical culture corresponding to the content of his pedagogical activity are determined.

Обоснована необходимость исследования вопроса формирования профессиональных умений у будущих учителей физической культуры средствами спортивнх игр. Раскрыта сущность научных подходов к изучению этой проблемы. Определены основные профессиональные умения учителя физической культуры, соответствующие содержанию его педагогической деятельности.

Ключові слова:

професійні уміння, учитель фізичної культури, спортивні ігри.

professional skills, teacher of physical culture, sports games.

професіональні уміння, учитель фізичної культури, спортивні ігри.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної освіти характеризується поступовим переходом від репродуктивної до креативної педагогіки, цілі якої пов'язуються зі зміною, насамперед, якості особистості. Нова освітня

парадигма обумовлює зростання ролі вчителя фізичної культури, від якого значною мірою залежить фізичне і духовне становлення наступних поколінь. Альтернативою уявлення про вчителя фізичної культури як фахівця з формування рухових умінь та розвитку фізичних якостей виступає нове бачення – особистості з розвивальними соціокультурними й гуманними настановами, яка спроможна забезпечити перетворення процесу фізичного виховання у самовиховання і самоосвіту.

У цьому контексті актуалізується питання конкретизації професійних вимог до діяльності педагога, у тому числі і до реалізації спортивних ігор – важливої й універсальної складової педагогічного впливу на особистість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процес підготовки фахівця розглядається науковцями у нерозривному зв'язку зі змістом його діяльності. У різноаспектному вивченні професійної діяльності вчителя фізичної культури провідне місце займають дослідження професійних знань, умінь та навичок. При цьому науковий пошук характеризується невпинними спробами групування професійних умінь учителя і визначенням компонентів педагогічної діяльності.

Один із напрямків вивчення професійних умінь пов'язаний з вивченням особливостей прояву загальнопедагогічних функцій (навчання, освіти, виховання) в умовах специфічної професійної діяльності вчителя фізичної культури. Зокрема, у дослідженні І. Андріаді загальнодидактичні положення трансформуються відповідно до специфіки професійної діяльності з урахуванням особливостей процесу фізичного виховання [1]. Аналізується склад професійних дій у зв'язку з навчанням фізичних вправ. Професійні дії визначаються як дидактичні вміння, які поділяють на прості та складні.

В іншому напрямку досліджень професійні вміння класифікуються відповідно до компонентів педагогічної діяльності. Вивчаються гностичні, конструктивні, проєкційні, комунікативні, організаторські та рухові вміння вчителя фізичної культури [9, 10]. Відповідно до даної класифікації здійснюються спроби створити перелік кожного виду професійних умінь.

У дослідженні В. Корецького діяльність учителя фізичної культури визначається як керівництво навчально-виховним процесом [3]. Виходячи з цього, вона вивчається відповідно до функцій управління (планування, організації, регуляції, контролю, обліку) через предметні дії, які виділені як одиниці діяльності. Реалізація функцій у конкретних предметних діях, на думку автора, складає зміст професійної діяльності вчителя.

На основі інтеграції вищезгаданих підходів розвивається ще один напрямок досліджень [2, 11]. Його початок був покладений визначенням Н. Кузьміною загальнопедагогічних умінь, тобто таких, які є необхідними та достатніми для здійснення професійної діяльності будь-якого профілю [4]. Стосовно діяльності вчителя фізичної культури такі вміння спочатку були позначені як базові [9], в подальшому — як вміння педагогічного управління [3], вміння реалізації професійно-педагогічних функцій [12].

Мета статті – з'ясувати основні професійні вміння вчителя фізичної культури, що формуються в процесі вивчення спортивних ігор.

Результати дослідження. Найвні підходи до класифікації професійних умінь вчителя фізичної культури не дають однозначних результатів, оскільки у них порушується методологічний принцип єдиної основи декомпозиції ознак. Перша спроба згрупувати вміння вчителя фізичної культури була зроблена в дослідженні В. Курової [5]. Пропонувалось виокремити чотири групи вмінь: технічні, методичні, організаційні й планування. Автор об'єднує дидактичні (технічні, методичні) та функціональні (організація, планування) основи. Подібна ситуація характерна і для цілої низки

наступних досліджень. Зокрема О. Петунін пропонує групувати вміння на рухові, педагогічні й психологічні [8], І. Серопегіна — на консультативні, проєкційні, організаційні, виховні, контрольні та реалізаційні [9], Т. Овчаренко, Р. Белов, Т. Роттерс — на пізнавальні, практичні, організаційні, комунікативні й самоконтролю [7]. А. Цьось до переліку вмінь учителя фізичної культури відносить рухові, організаційні, методичні, конструктивні, комунікативні та пізнавальні [11]. У вказаних випадках поєднуються дидактичні, компонентні та функціональні основи. Це дозволяє зробити висновок, що проблема класифікації професійних умінь вчителя фізичної культури та їх перелік залишається відкритою.

Специфіка професійної діяльності вчителя фізичної культури визначає зміст умінь, які необхідні для її забезпечення. Всі педагогічні вміння тісно взаємопов'язані між собою, і без поглибленого вивчення сутності професійної діяльності доволі важко визначити загальну, необхідну для її виконання, кількість.

У професійній діяльності учителя фізичної культури значення спортивних ігор визначається ефективністю самого феномена гри як універсального чинника всебічного й гармонійного розвитку особистості, можливостями широкого використання його педагогічного потенціалу у всіх ланках системи фізичного виховання і спорту для вирішення освітніх, виховних, пізнавально-розвивальних, оздоровчо-розважальних завдань [6]. На етапі підготовки фахівця в умовах університетської освіти реалізація спортивних ігор сприяє формуванню у студентів цілісного уявлення щодо діяльності вчителя фізичної культури, забезпечує синтез психолого-педагогічних переконань й основ професійної майстерності, загального розвитку і професійно-педагогічних якостей, педагогічної етики та системи багатогранних стосунків, стилю діяльності та поведінки.

Процес формування професійних умінь має не тільки відповідати змісту діяльності вчителя фізичної культури щодо реалізації спортивних ігор, а й спонукати студента до ініціативи, творчого пізнання з поступовим збільшенням самостійності. Адже самостійність, готовність до постійного пошуку сприяють вихованню у майбутнього вчителя потреби і звички до самовдосконалення, становленню його педагогічної майстерності. При цьому доцільно виокремити основні вміння вчителя фізичної культури, що визначають успіх у професії та виступають надійним підґрунтям для ефективного розв'язання педагогічних завдань.

Серед основних професійних умінь учителя фізичної культури, які описують його педагогічну діяльність щодо реалізації спортивних ігор доцільно виокремити інформаційно-пізнавальні, практично-рухові, організаційно-управлінські та контрольні-оцінні.

До *інформаційно-пізнавальних* відносяться вміння:

- Працювати з навчально-методичною, науковою та спеціальною літературою, іншими інформаційними джерелами.
 - Здійснювати педагогічні спостереження у процесі фізичного виховання та спортивної підготовки.
 - Моделювати різні форми занять спортивними іграми з урахуванням конкретних педагогічних умов навчально-виховного процесу.
 - Проводити педагогічний експеримент у процесі вивчення спортивних ігор.
- Пропагувати і популяризувати спортивні ігри серед дітей та дорослого населення; здійснювати спортивну орієнтацію і відбір в ігрових видах спорту.
- Самостійно доповнювати та розширювати знання, вміння, навички зі спортивних ігор; творчо використовувати їх при реалізації інших розділів програм фізичного виховання та спортивної підготовки.

Групу *практично-рухових* складають уміння:

- Забезпечувати правила безпеки на заняттях зі спортивних ігор.
- Виконувати будь-який ігровий прийом чи тактичну дію; демонструвати загальнорозвивальні, підготовчі, підвідні і спеціальні вправи, які сприяють оволодінню технікою і тактикою спортивних ігор.
- Ставити навчальні, виховні, оздоровчі завдання предметних ігрових та комплексних уроків фізичної культури, секційних занять зі спортивних ігор. Здійснювати підбір засобів, методів для успішного вирішення поставлених завдань.
- Складати документи перспективного, поточного (етапного), оперативного планування процесу фізичного виховання учнів у ЗОШ і спортивної підготовки у відділеннях з ігрових видів спорту ДЮСШ, СДЮШОР.
- Готувати і проводити предметні ігрові та комплексні уроки фізичної культури, секційні заняття з ігрових видів спорту в ЗОШ, навчально-тренувальні заняття у відділеннях зі спортивних ігор ДЮСШ, СДЮШОР.
- Розробляти положення про змагання, складати календар ігор, вести облік та оформляти звітну документацію щодо проведених змагань з ігрових видів спорту.
- Здійснювати керівництво командою під час змагань.
- Виконувати функціональні обов'язки членів суддівської бригади з баскетболу, волейболу, гандболу, футболу.
- Розробляти комплексні ігрові програми для спортивних свят, вечорів та інших фізкультурно-оздоровчих й спортивно-масових заходів.
- Добирати ігровий матеріал для профілактики, реабілітації, діагностики функціонального стану та прискорення відновлення організму людини.
- Визначати домашні завдання, зміст самостійної роботи зі спортивних ігор для учнів з різною техніко-тактичною й фізичною підготовленістю.

До групи *організаційно-управлінських* належать уміння:

- Обирати місце для показу, пояснення та проведення вправ, розташовувати учнів під час реалізації навчального матеріалу.
- Володіти голосом, свистком і жестикуляцією для подачі команд та розпоряджень, термінологією, що прийнята в спортивних іграх.
- Розподіляти учнів на команди, підгрупи, трійки, пари відповідно до педагогічних завдань, підготовленості учнів та умов, у яких відбувається навчально-виховний процес.
- Організовувати та проводити різні форми занять спортивними іграми з дітьми молодшого, середнього, старшого шкільного віку, іншим контингентом людей.
- Комплектувати команди для участі у змаганнях з ігрових видів спорту; керувати спортивним колективом.

Контрольно-оцінна група містить уміння:

- Аналізувати будь-який ігровий прийом, тактичну дію за такими аспектами: огляд-опис техніки, тактики; методика навчання; планування проходження його у шкільній секції, відділенні спортивних ігор ДЮСШ, СДЮШОР; методика суддівства.
- Виявляти загальні та індивідуальні помилки в процесі реалізації техніко-тактичних дій, пропонувати шляхи їх усунення.
- Розподіляти і регулювати фізичні навантаження на конкретному занятті та у їх певному циклі.
- Здійснювати педагогічний контроль на заняттях спортивними іграми.
- Проводити самоаналіз та психолого-педагогічний аналіз уроку фізичної культури, секційного заняття у ЗОШ, навчально-тренувального заняття у групі ДЮСШ, СДЮШОР.

- Дати оцінку техніко-тактичним діям окремих гравців та команди за результатами конкретної спортивної зустрічі.

- Дати педагогічну та ігрову характеристику команді, окремим гравцям. Добирати засоби і методи виховного впливу, що спрямовані на вирішення завдань, які стоять перед командою.

- Проводити настанову і розбір гри.

- Використовувати допоміжні засоби, тренажери, нестандартне обладнання на заняттях спортивними іграми з різним контингентом.

Процес формування професійних умінь педагога вимагає чіткої орієнтації на модель, яка повинна не тільки відповідати потребам школи, але й випереджати їх. Тому необхідно передбачати результати підготовки майбутніх фахівців як компетентних, професійно готових до праці не через п'ять років після завершення вищого навчального закладу, а мінімум на 15 – 20 років уперед, враховуючи розвиток суспільства та педагогічної професії.

Висновки. Основними професійними вміннями вчителя фізичної культури, що формуються в процесі вивчення спортивних ігор виступають інформаційно-пізнавальні, практично-рухові, організаційно-управлінські та контрольні-оцінні. Їх формування співвідноситься зі змістом професійної діяльності педагога і вимагає від майбутнього фахівця прояву ініціативи, самостійності й творчого пошуку. Це уможливорює конструювання студентом власних освітніх та професійних маршрутів, сприяє належному розвитку його професійного мислення, підвищує вмотивованість до самовдосконалення.

Список використаних літературних джерел:

1. Андриани И. П. Дидактические умения тренера и их формирование: Автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.04. М., 1983. 21 с.

2. Емец А. Й. Формирование педагогической направленности личности учителя физической культуры в процессе спортивной специализации: Дисс... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1984. 134 с.

3. Корецкий В. М. Профессионально-педагогическая подготовка студентов физкультурных вузов в системе дисциплин “Специализаций”: Автореф. дисс... д-ра пед. наук: 13.00.04. М., 1989. 46 с.

4. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. Л.: Изд-во ЛГУ, 1970. 114 с.

5. Курова В. Г. Факультативный курс подготовки учителей физического воспитания в педагогическом институте: Автореф. дисс... канд. пед. наук. Л., 1954. 18 с.

6. Наумчук В. І. Теоретико-методичні основи навчання спортивним іграм: Навчально-метод. посібник. Тернопіль: Астон, 2017. 180 с.

7. Овчаренко Т. Г., Белов Р. А., Роттерс Т. Т. Организация самостоятельной работы студентов при изучении курса теории и методики физического воспитания: Методические рекомендации. К.: РУМК, 1990. 56 с.

8. Петунин О. В. Формирование профессионального мастерства учителя физкультуры: Учеб. пособие. М.: Просвещение, 1980. 112 с.

9. Серопегина И. В. Профессионально-педагогическая подготовка студентов факультета физической культуры в условиях педагогической практики: Автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.04. М., 1982. 22 с.

10. Струнин И. А. Профессиональная двигательная подготовленность будущих учителей физической культуры: Автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.04. М., 1994. 26 с.

11. Цьось А. В. Дифференцированный подход в процессе профессиональной подготовки учителя физической культуры: Дисс... канд. пед. наук: 13.00.01. Киев, 1994. 179 с.

12. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в педагогічних навчальних закладах: Автореф. дис... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 1997. 50 с.

АНАЛИЗ СПОРТИВНЫХ ДОСТИЖЕНИЙ ВЫПУСКНИКОВ ДНЕПРОПЕТРОВСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО ИНСТИТУТА ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА С 1980 ПО 2016 ГОД

Раковская Ирина, Митова Елена

Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта, Украина

Аннотации:

В статье рассматриваются аспекты развития и становления Днепропетровского государственного института физической культуры и спорта. Также отмечены выдающиеся спортивные достижения выпускников и студентов института в период СССР и независимой Украины. Особо выделены лидеры Паралимпийского движения и их тренеры, спортсмены – ветераны – участники Всемирных игр мастеров.

This article discusses aspects of the development and formation of the Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports. Also marked outstanding sporting achievements of graduates and students of the Institute during the period of the USSR and independent Ukraine. Specially marked leaders of the Paralympic Movement and their coaches, sportsmen - veterans - participants of the World Masters Games.

У статті розглядаються аспекти розвитку і становлення Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту. Також відзначені видатні спортивні досягнення випускників та студентів інституту в період СРСР і незалежної України. Особливо виділені лідери Паралімпійського руху і їх тренери, спортсмени - ветерани - учасники Всесвітніх ігор майстрів.

Ключевые слова:

спортивные и трудовые традиции, достижения выпускников Днепропетровского государственного института физической культуры и спорта, спортсмены высшей квалификации.

sports and labor traditions and achievements of graduates of the Dnepropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sports, the athletes of the highest qualification.

спортивні та трудові традиції, досягнення випускників Дніпропетровського державного інституту

Введение. Ретроспективный анализ выступлений украинских спортсменов со стороны исторической констатации фактов и «географии» выдающихся воспитанников страны широко представлен в энциклопедии олимпийского спорта Украины [4], художественном альбоме «Олімпійська спадщина України» [1] и др.

Особое внимание уделено и достижениям Днепропетровской области, которая всегда была кузницей кадров для сборных команд по различным видам спорта [2, 5, 6]. Многие выдающиеся спортсмены принимали участие в составе сборных команд различных возрастов. Такие традиции региона сохраняются и в нынешние времена.

Большую роль в подготовке спортсменов в Украине играют специализированные высшие учебные заведения, на базе которых сосредоточены научно-исследовательские институты и методические фонды спортивной отрасли. В настоящее время в Независимой Украине таких вузов четыре (Национальный университет физического воспитания и спорта Украины, Львовский государственный университет физического воспитания, Харьковская государственная академия физической культуры, Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта (ДГИФКиС).